

Warszawa, 23-12-2025 r.

BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH
Zastępcą Rzecznika Praw Obywatelskich
Adam Krzywoń

XI.816.30.2025.DB

Pani
Monika Sikora
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Funduszy i Polityki
Regionalnej
ePUAP

Szanowna Pani Minister,

Rzecznik Praw Obywatelskich pełni funkcję niezależnego organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych¹, dlatego podniesienie poziomu realizacji praw osób ze szczególnymi potrzebami stanowi istotny element działalności Rzecznika. Ratyfikacja przez Polskę Konwencji potwierdziła prawo osób z niepełnosprawnościami do pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz poszanowania ich przyrodzonej godności.

Organizacje społeczne osób z niepełnosprawnościami zwróciły uwagę Rzecznika Praw Obywatelskich na zakończenie Programu Dostępność Plus, którego realizacja została zaplanowana na lata 2018–2025 i brak decyzji co do wdrożenia ewentualnej kolejnej edycji Programu lub objęcia procesu zwiększania dostępności inną inicjatywą.

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169, ze zm.; dalej: „Konwencja”).

Organizacje społeczne zasygnalizowały ponadto Rzecznikowi brak spójności między kluczowymi dokumentami strategicznymi - Strategią na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2030², Strategią Rozwoju Polski do 2035 roku³, Strategią rozwoju usług społecznych, polityką publiczną do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)⁴, Krajowym Programem Działań na rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030⁵ i polityką publiczną pn. „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.”⁶ – w kontekście realizacji praw osób z niepełnosprawnościami wynikających z Konwencji.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 Konwencji, władze publiczne są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.

Problematyka dostępności została szeroko omówiona w uwagach końcowych Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami dla Polski⁷. Komitet wyraził zaniepokojenie barierami w dostępie do budynków oraz usług publicznych – zwłaszcza w obszarze transportu, informacji i komunikacji – co jest szczególnie widoczne w mniejszych gminach miejskich i wiejskich. Wśród rekomendacji wskazano konieczność

² Dostęp w wersji elektronicznej pod adresem: <https://niepelnosprawni.gov.pl/nasze-dzialania/strategia-na-rzecz-osob-z-niepelnosprawnościami-2021-2030/> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

³ Projekt dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-polski-do-2035-r-> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

⁴ Dostęp w wersji elektronicznej pod adresem: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000767> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

⁵ Dostęp w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.gov.pl/web/minister-ds-rownosci/krajowy-program-dzialan-na-rzecz-rownego-traktowania-2022-2030> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

⁶ Dostęp w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

⁷ Rekomendacje dostępne w wersji elektronicznej pod adresem: <https://niepelnosprawni.gov.pl/baza-wiedzy/dokumenty-miedzynarodowe/dokumenty-organizacji-narodow-zjednoczonych/> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

podjęcia systemowych działań na rzecz zapewnienia pełnej dostępności, w tym poprzez wdrożenie zasad projektowania uniwersalnego do prawa zamówień publicznych. Postulowano także wprowadzenie obowiązkowego kształcenia w tym zakresie na kierunkach takich jak architektura, projektowanie czy informatyka, a także wzmocnienie kompetencji władz lokalnych w monitorowaniu wdrażanych standardów.

Od tego czasu podjęto szereg działań, m.in. uchwalono ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1411; dalej: „ustawa o zapewnianiu dostępności”), ustawę z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz.1440; dalej: „ustawa o zapewnianiu dostępności cyfrowej”), a w ostatnim czasie – ustawę z dnia 26 kwietnia 2024 r. o zapewnianiu spełniania wymagań dostępności niektórych produktów i usług przez podmioty gospodarcze (Dz.U. z 2024 r. poz. 731; dalej: „ustawa o zapewnianiu dostępności niektórych produktów i usług”). Warto zwrócić uwagę, że dotychczasowe mechanizmy skargowe i wnioskowe ograniczają się do sektora publicznego. Choć ustawa o zapewnianiu dostępności niektórych produktów i usług nakłada już obowiązki na część podmiotów prywatnych, proces upowszechniania tych standardów jest wciąż w fazie początkowej⁸.

Kluczową rolę we wdrażaniu art. 9 Konwencji w Polsce odgrywa program Dostępność Plus. To kompleksowa i systemowa strategia, obejmująca niemal wszystkie sfery życia. Jej celem jest podniesienie poziomu dostępności dzięki szerokiemu finansowaniu opartemu na środkach krajowych (budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), funduszach europejskich (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności), mechanizmach zagranicznych (fundusze norweskie i EOG) oraz kapitale prywatnym⁹. Istotnym atutem tego programu jest zintegrowana koordynacja zadań oraz zaangażowanie szerokiego grona interesariuszy: administracji rządowej, organizacji społecznych, sektora prywatnego oraz samych osób z niepełnosprawnościami jako bezpośrednich beneficjentów wsparcia.

⁸ Przepisy ustawy weszły w życie 28 czerwca 2025 r.

⁹ Zob. https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/97063/Program_Dostepnosc_Plus.pdf [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

Program Dostępność Plus wprowadził również niezwykle istotne rozwiązanie, wychodząc naprzeciw potrzebom nie tylko podmiotów zobowiązanych do zapewnienia dostępności, ale również podmiotów, które z własnej inicjatywy chcą tworzyć bardziej inkluzywną przestrzeń społeczną. Mowa o mechanizmie udzielania pożyczek na preferencyjnych warunkach przez Bank Gospodarstwa Krajowego¹⁰, w przypadku których istniała możliwość częściowego umorzenia kwoty kapitału. Już na etapie opracowywania Programu Dostępność Plus dostrzeżono problem tzw. „syndromu czwartego piętra” w rozumieniu bariery (w postaci schodów bez windy), która staje się nie do pokonania i uniemożliwia kontakt ze światem¹¹. Wprowadzenie racjonalnych usprawnień w takim przypadku (np. poprzez zamontowanie windy) jest możliwe, niemniej po pierwsze – brak jest obowiązku instalacji wind w budynkach mieszkalnych (zwłaszcza już istniejących), które są własnością prywatną, po wtóre – likwidowanie barier stanowi nierzadko działanie wymagające dysponowania znacznymi środkami finansowymi. Stąd też tak istotne jest zapewnienie rozwiązań pomocowych i motywujących, które mogłyby ułatwiać proces zwiększania dostępności – również poprzez mechanizmy premiowania podmiotów, które chcą wdrażać standardy wynikające z Konwencji.

Wdrażanie ustawy o dostępności niektórych produktów i usług wymaga utrzymania mechanizmów promujących zwiększanie dostępności i projektowanie uniwersalne. Należy zauważyć, że o ile nowe przepisy skutecznie nakładają obowiązki na kluczowe obszary sektora prywatnego, o tyle wyłączenie z nich mikroprzedsiębiorców stanowi barierę dla powszechności tych rozwiązań. W praktyce oznacza to, że duża część rynku pozostaje poza zasięgiem wynikających z tej ustawy standardów¹².

W trakcie prac w Sejmie RP nad ustawą o dostępności niektórych produktów i usług wyraźnie wybrzmiało wyzwanie związane ze skupieniem się na samej usłudze, przy jednoczesnym pominięciu dostępności architektonicznej lokalu, w którym jest ona

¹⁰ Zob.: <https://www.bgk.pl/produkty/pozyczka-z-funduszu-dostepnosci/> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.]

¹¹ Źródło: https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/97063/Program_Dostepnosc_Plus.pdf, s.26 [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

¹² Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy o dostępności niektórych produktów i usług, przepisów ustawy nie stosuje się do usług oferowanych lub świadczonych przez mikroprzedsiębiorców.

świadczona¹³. Zgodnie z art. 33 ust. 1 tej ustawy, podmioty gospodarcze mają wyłącznie obowiązek informowania o aktualnym stanie dostosowania budynków i infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami (lub o posiadanym certyfikacie dostępności). Przepis ten wymaga zatem podania informacji, a nie podjęcia realnych działań w celu zapewnienia dostępności architektonicznej lokalu. Taka konstrukcja tych przepisów może prowadzić do sytuacji, w której osoba z niepełnosprawnością – mimo uzyskania informacji – ostatecznie nie skorzysta z usługi, gdyż nie będzie w stanie dostać się do miejsca jej świadczenia. W tym kontekście należy przypomnieć deklarację, która padła w trakcie prac nad ustawą, dotyczącą wykorzystania mechanizmów motywujących. Mowa m.in. o europejskich pożyczkach dla przedsiębiorców na zapewnienie dostępności, do których uprawnieni mają być zarówno przedstawiciele mikroprzedsiębiorstw, jak i duże podmioty¹⁴. Nie jest jasne, czy w sytuacji braku kontynuacji programu Dostępność Plus działania te będą realizowane.

Systemowe i strategiczne podejście do wdrażania dostępności, obejmujące zarówno egzekwowanie obowiązków wynikających z przepisów prawa, jak i wspieranie działań podmiotów nieobjętych bezpośrednim obowiązkiem, powinno stanowić fundament polityki państwa w zakresie realizacji standardów określonych w art. 9 Konwencji. Dotychczas mechanizmy te były wdrażane głównie poprzez Program Dostępność Plus. Długofalowe i skoordynowane strategie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami są kluczowe dla pełnej realizacji praw wynikających z Konwencji. W związku z tym z niepokojem Rzecznik Praw Obywatelskich przyjął informację o niewystarczającym uwzględnieniu kwestii niepełnosprawności w projekcie Strategii Rozwoju Polski do 2035 roku¹⁵ oraz o braku spójności pomiędzy pozostałymi programami długoterminowymi, o których mowa na początku niniejszego pisma. Mając na uwadze trwające prace nad ostatecznym kształtem wspomnianej Strategii wyrażam nadzieję, że jej treść zostanie dopracowana w sposób zapewniający

¹³ Zob. zapis przebiegu posiedzenia Komisji Gospodarki i Rozwoju oraz Komisji Polityki Społecznej i Rodziny z 19 marca 2024 r., dostęp w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/biuletyn.xsp?sknr=GOR-13> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Projekt dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/strategia-rozwoju-polski-do-2035-r-> [dostęp: 22 grudnia 2025 r.].

osobom z niepełnosprawnościami możliwość realizacji ich praw zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o analizę powyższych kwestii i przekazanie Rzecznikowi stanowiska odnośnie do kontynuacji Programu Dostępność Plus w dotychczasowej lub innej formule. Proszę również o odniesienie się do braku uwzględnienia kwestii niepełnosprawności w projekcie Strategii Rozwoju Polski do 2035 roku.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Krzywoń

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pani Maja Nowak

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych